

VAN HET SECRETARIAAT.

Van de heer A. Bor uit Ede kregen wij het verzoek om onderstaande artikel te publiceren in onze tijdschrift. Wij willen graag aan dit verzoek voldoen.

" Wie zich ver van huis begeeft, stelt familie en kennissen als regel op de hoogte van haar/zijn welstand en opgedane ervaringen in de nieuwe omgeving. Dit geldt hedendaagse vakantiegangers. Dit is zeker ook waar voor emigranten. Vooral in vroegere jaren, laten we zeggen voor de Eerste Wereldoorlog, was emigratie voor velen een hachelijke onderneming. Lange tijd was een brief de enige vorm van communicatie tussen emigranten en achtergeblevenen. Zo zijn er over en weer talloze brieven geschreven, die echter in de loop der jaren voor een aanzienlijk gedeelte verloren zijn gegaan. Toch moeten zulke waardevolle documenten hier en daar nog aanwezig zijn. Deze brieven zijn daarom zo waardevol omdat zij informatie uit de eerste hand bevatten en ideaal studiemateriaal vormen voor wie, om welke reden ook in dit historisch verschijnsel is geïnteresseerd. Ik denk bijvoorbeeld aan historici, theologen, sociologen, psychologen en taalkundigen. Er is dus alle reden om een poging te doen te redden wat nog te over is.

In samenwerking met dr. H.J. Brinks, archivaris van Calvin College in Grand Rapids in de staat Michigan, probeer ik deze documenten op te sporen en te bewaren. Wij beperken ons daarbij tot correspondentie tussen Amerika en Nederland. Indien men zulke brieven bezit en tijdelijk af wil staan, of indien iemand mij op het spoor ervan kan brengen, zou ik dit zeer op prijs stellen. Van zo'n brief wordt een copie gemaakt (het origineel krijgt men vrijwel per omgaande terug), deze wordt gecatalogiseerd en veilig opgeborgen in het Archief van Calvin College voor eventueel toekomstig gebruik. Het gaat mij dus om brieven van of naar de V.S. of Canada uit het tijdperk 1840 - 1980. U kunt ervan op aan dat op geen enkele manier misbruik zal worden gemaakt van iemands privacy. Mijn adres luidt: A. Bor, Beatrixlaan 7, 6713 PR Ede, telefoon 08380-13695.

-0-0-0-0-0-0-0-0-

Ook de Stichting Informatiecentrum Volkscultuur verzocht ons onderstaand artikel te plaatsen.

" ADRESSEN VOLKSCULTUUR GEZOCHT.

Het informatiecentrum Volkscultuur is op zoek naar mensen die zich op één of andere manier bezig houden met volkscultuur. Dit beslaat het brede terrein van "het leven van alledag", de manier waarop mensen hun leven vormgeven. Volkscultuur kan variëren van gebruiken rond vrijen en trouwen tot een verzameling bidprentjes of stoomminiaturen. Het kan gaan over de manier waarop we eten en drinken, over massacultuur, over de taal van tieners en het dialect van een streek.

Tallose particulieren en organisaties houden zich met aspecten van volkscultuur bezig zoals: spel, mode, wonen, muziek, sieraden, kindercultuur, normen en waarden, volksgeloof, feesten, tuincultuur, hygiëne, enzovoorts. Dit gebeurt echter vaak zonder op de hoogte te zijn van elkaars activiteiten.

Het Informatiecentrum Volkscultuur wil al deze gegevens graag opnemen in haar uitgebreide adressenbestand. Omroepen, kranten, musea, verenigingen en dergelijke kunnen hiervan gebruik maken voor bijvoorbeeld uitzendingen, artikelen en tentoonstellingen. Bovendien gebruikt het Informatiecentrum Volkscultuur het bij haar werk: het beantwoorden van vragen, het uitgeven van publikaties, het organiseren van lezingen, tentoonstellingen en cursussen.

Wilt U uw gegevens op laten nemen in het adressenbestand, dan kunt U contact opnemen met het Informatiecentrum Volkscultuur, Lucasbolwerk 11, 3512 EH Utrecht, telefoon: 030-319997 (iedere werkdag tussen 09.00 en 17.00 uur bereikbaar).

-0-0-0-0-0-0-0-

Van de Stichting Gelders Oudheidkundig Contact ontvingen wij weer het boekje Cursus-overzicht 90/91.

90.38 (02)

Voor de komende maanden staan onder andere de navolgende cursussen op het programma:

- cursus "De geschiedenis ligt op straat";
- cursus "Historische geografie";
- cursus "Marken in Oost Nederland";
- cursus "Genealogische Bronnen"

Voor meer informatie kunt terecht bij het secretariaat.

-0-0-0-0-0-0-

Tenslotte ontvingen wij ook van het Staringinstituut een overzicht van de lezingsprogramma's voor het komende seizoen. Helaas kwam dit te laat binnen om het in het vorige nummer te plaatsen, waardoor een aantal lezingen al voorbij zijn. Indien U echter interesse hebt in een lezing van één van de historische verenigingen in Achterhoek en Liemers kunt U zich wenden tot de secretaresse.

A'J PLAT KÖNT PRAOTEN, MO'J 'T NEET LAOTEN.

Op den daarden Maondag in November is van oldsher de kolde markt. 's Margens vrog kwammen de tuinders uut de Höven bie Zutphen met peerd en wagen belaa'n met wintergreunte, veural kool, wortels en siepels.

In de Darpsstraote stonn een paar kräÖme met koeke en speculaas. 's Aovends was 'r dansen bie de Keizerskroon. De koolboern ston'n op 't plein bie Avenarius. Völle mensen haald'n kool um zelf zoerkool te maken.

Dat gebeurn met 't hele gezin. Een van de mansleu maakt'n de kool schone en snee ze deurmidden. Dee halve keule werd'n in een schone benne edaon woorin een laken ehang'n was. De vrouwluu zatten met grote schotten veur dee afhing in een teil. De halve keule werd'n an fiene reepkes esneen. De gesneen kool werd met zolt inde inmaakpot edaon, as den vol was ging dr een schoon'n dook aoever, en dan afedekt met een planke met gaatn en door op een zwoore steen zodat de kool onder de pekkel bleef. Alle kool mos in één keer weg ewarkt word'n. In plaatse van koffie werd dan vake chocolademelk (van cacao, suker en heite melk) edronken met een sunterkläÖske. Dat was wat bezunders.

Nao de kolde markt moch deur de pachters van 't Huus te Reurle loof eharkt word'n veur de eerpelkoele. Elk had een bepaold stuk woor ze mocht'n harken. De kinder ging'n ok met um te harken en mocht'n op weg naor huus baoven op 't blad zitt'n. De wagen was veur disse gelegenheid an de ziedschotten umgegeveer een meter hoger emaaft zodat 'r meer in ens op kon en 't blad neet zo gauw vot wei'n.

Vieftig joor eleen was dit gewoon en noe wet moor weinig leu meer dat dat zo ging. Woor blif de tied.

TÖt de volgende keer,

Albert Jan.

90.39 (03)

DE GESCHIEDENIS VAN DE RUURLOSE BRANDWEER (deel 3).

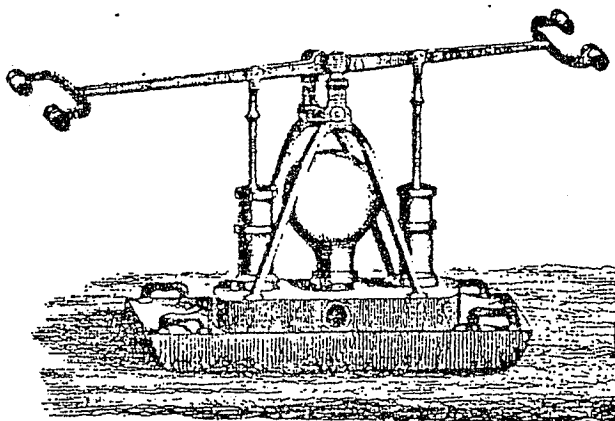
uitgezocht door F. Toevank.

De gemeenteraad besloot op 3 september 1882 om 4 brandzeilen aan te schaffen. In 1887 constateerde de gemeenteraad dat "bij het beproeven der spuit is gebleken, dat deze onvoldoende geacht moet worden om in geval het noodige te kunnen verrichten, alsmede dat de pomp op het kerkhof voor vele verbeteringen vatbaar is" en besloot daarom om Burgemeester en Wethouders opdracht te geven om te onderzoeken hoe het één en ander verbeterd kan worden.

Op 6 september 1887 besloot de raad om aan G. te Winkel f. 18,- te betalen in verband met het transporteren van de brandblusmiddelen. J.F. van Langen kreeg een gratificatie van f. 6,- voor gepresteerde diensten bij diverse branden.

Op 30 september van hetzelfde jaar besloot de gemeenteraad om "een nieuwe arthesische put te doen daarstellen en daarbij een pomp aan te schaffen die tevens dienst doet als aanjager bij de brandspuit, alsmede zooveel meter slang aan te schaffen als voldoende zal worden geacht". De kosten zouden verdeeld worden over de jaren 1887 en 1888.

Tevens besloot de raad dat er een algemene organisatie bij de brandweer zou plaatsvinden.

Pomp als aanjager bij de put op het kerkplein.

Op 16 maart 1888 werd besloten om een Verordening op de Brandweer" te maken. Deze verordening zag er (verkort) als volgt uit:

Artikel 1:

Voor zoover behorende tot de wijken A & B moeten de huizen en gebouwen de schoorstenen en stookplaatsen en de gelijke, na het in werking treden der verordening, geheel of gedeeltelijk vernieuwd worden en in steen worden opgetrokken. De daken moeten met niet brandbare voorwerpen worden gedekt, dat in het jaar 1895 alle huizen in wijk A & B en gebouwen in steen moeten worden opgetrokken.

Artikel 2:

De schoorstenen moeten minstens 90 cm boven de vorst worden opgetrokken, indien opzij opgetrokken ten minste 1½ meter boven het dak op de kortste zijde. Bij daken met riet of stro gedekt zullen de schoorstenen een vierde meter hoger zijn.

Artikel 3:

De balken moeten minstens ½ steen vanaf het rookkanaal gescheiden zijn.

Artikel 4:

Men moet 2 maal jaarlijks vegen voor 15 april en 15 november.

Bakkers en smeden echter elke 3 maanden.

Artikel 6:

Geen vuur in schuren, deelen, bergplaatsen zonder toestemming van Burgemeester, in werkplaatsen onder toezicht van personen boven 14 jaar. Buskruit of vuurwerk of zwavellucifers te bewaren in gesloten blikken, ijzeren bussen of dozen. In woonhuizen, pakhuizen of andere gebouwen mah niet meer dan 200 liter petroleum in voorraad aanwezig zijn.

Artikel 8:

Het personeel bij de brandweer zal bestaan uit een opperbrandmeester en 6 brandmeesters en verder voor de bediening der openbare brandblusmiddelen als volgt: pompers bij de aanjager of zuig- en perspomp; pompers bij de brandspuit; slangenbewakers; pijpgasten; repareerders en reservemanschappen. Zij worden voor 2 jaar benoemd.

Artikel 10:

De brandspuit en het geen daartoe behoord worden bestuurd, behoudens het toezicht bepaalt bij art. 179 der gemeentewet door de opperbrandmeester en die brandmeesters die aan hem ondergeschikt zijn.

Artikel 11:

De opperbrandmeester en overig personeel bij de brandweer worden door de Burgemeester en Wethouders op kosten van de gemeente voorzien van een onderscheidings-teken, dat zij bij verrichting dezer diensten zullen verplicht zijn te dragen. Bij vertrek uit de gemeente of bij 60 jaar is men verplicht deze onderscheidings-teken weer in te leveren.

Artikel 12:

Het personeel bij de brandweer wordt bij brand door het luiden der klok of op een ander doelmatige wijze en in niet spoedeisende gevallen door aanzegging opgeroepen tot het verlenen der diensten.

Artikel 13:

De spuit mag in geen geval buiten de gemeente vervoerd worden zonder toestemming van de Burgemeester.

Artikel 21:

Tot het blussen van brand zal van het water uit pompen, bakken en putten der ingezetenen kunnen worden gebruikt.

Artikel 22:

Kunnen de slangen en brandspuit op en over de erven en in en door de woningen worden gelegd.

Artikel 23:

De openbare blusmiddelen worden niet eerder verwijderd dan dat de brand volkomen geblust is.

Artikel 24:

Alvorens te worden ontslagen zal het dienstdoende personeel zich op bevel van de opperbrandmeester zich begeven naar de bergplaats van de blusmiddelen of een andere plaats, waar hun namen zullen worden afgeroepen.

Artikel 27:

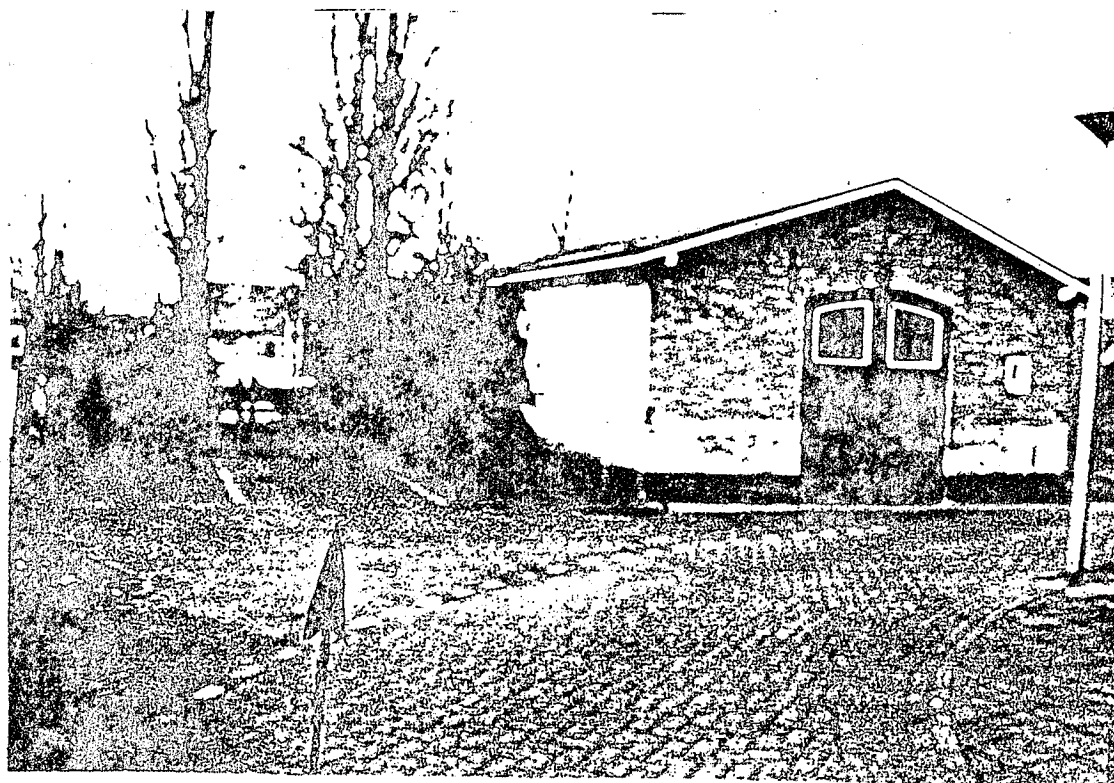
Hij die op het signaal van brand het eerst met een span paarden bij de bergplaats der blusmiddelen aanwezig is, heeft aanspraak op eene premie van 2 gulden.

Tot zover de belangrijkste artikelen uit het Reglement brandweer.

In de raadsvergadering van 20 april 1890 constateert de voorzitter dat de "bewaarpplaats voor brandblusmiddelen, alsmede bewaarpplaats van gevangenen, tesamen een gebouw" in slechte toestand verkeert, waardoor een spoedige verbetering noodzakelijk is. Nadat de gemeente een opgave van de kosten heeft gevraagd, deelt de voorzitter tijdens de vergadering van 7 augustus 1890 mee, dat het vernieuwen van bovengenoemde werkplaats 640 gulden bedraagt en "waaromtrent wordt besloten".

Of die "vernieuwing" heeft plaats gevonden is niet bekend, doch tijdens de vergadering van 19 november 1890 wordt door de voorzitter een ontwerp voor de speelplaats bij de Dorpsschool ter tafel gebracht, waaraan tevens een bewaarpplaats voor de brandblusmiddelen zou worden verbonden. De gevangenis zal dan aan het gemeentehuis worden aangebouwd. Er wordt besloten dit uit te voeren en een geldlening aan te gaan voor bovengenoemde werken.

Tevens wordt besloten om de "lederen perssling" van de brandspuit te vervangen door een "henneppen perssling", en om een tiental henneppen brandemmers aan te schaffen.

Hier heeft het brandspuitenhuisje gestaan.

Op 7 februari 1905 wordt besloten om "Fakkels" aan te schaffen van per stuk f. 3,75, die bij het begin van brand goede diensten kunnen bewijzen. De brandweer wordt een "minder" besproken onderwerp in de gemeenteraad. Pas op 29 augustus 1912 komt zij weer ter sprake. Men besluit dan om snelkoppelingen voor de brandweer aan te schaffen.

Op 21 november 1925 ontstaat er in de raad een discussie over een post van f. 250,- ten behoeve van de brandweer. Eén raadslid is het hier niet mee eens. Dit geld is vermoedelijk bestemd voor vervanging van de brandspuit. Het betreffende raadslid vraagt namelijk waarom de huidige brandspuit niet getest is. De voorzitter antwoordt, dat het materiaal door een deskundige is onderzocht, die tot de conclusie kwam dat het onbruikbaar was. Na een discussie gaat de raad alsnog akkoord met het opnemen van bovengenoemd bedrag op de begroting.

HET WANDKLEED IN DE ZAAL VAN KASTEEL RUURLO.

uitgezocht door M.J. Baronesse van Heeckeren van Kell- van Tets.

Al enige tijd ben ik op onderzoek geweest naar de herkomst van het wandkleed (afbeelding I) in de zaal van Kasteel Ruurlo.

Toen dit wandkleed nog in het bezit was van de van Heeckeren's werd het geta-
zeerd door een beëdigd taxateur in roerende goederen als een Vlaams gobelin
(dit is een vrij summiere beschrijving). Uit het volgende relaas zal blijken.
dat het hier om een tapisserie gaat; dit is het franse woord voor "geweven
wandkleed".

Vaak wordt een tapisserie omschreven met het woord "gobelin".

Een gobelin is een tapisserie die bij de manufactuur Gobelin te Parijs is ver-
vaardigd. Ten onrechte wordt het woord "gobelin" voor "tapisserie" gebruikt.
De afbeeldingen die U in dit artikel ziet, zijn alle verdures, dat wil zeggen
zij beelden een landelijk tafreel uit met veel groen. De verdures hebben vrij-
wel zonder uitzondering een vergezicht, dat aan het vertrek waar zij komen te
hangen een ruimte effect geeft.

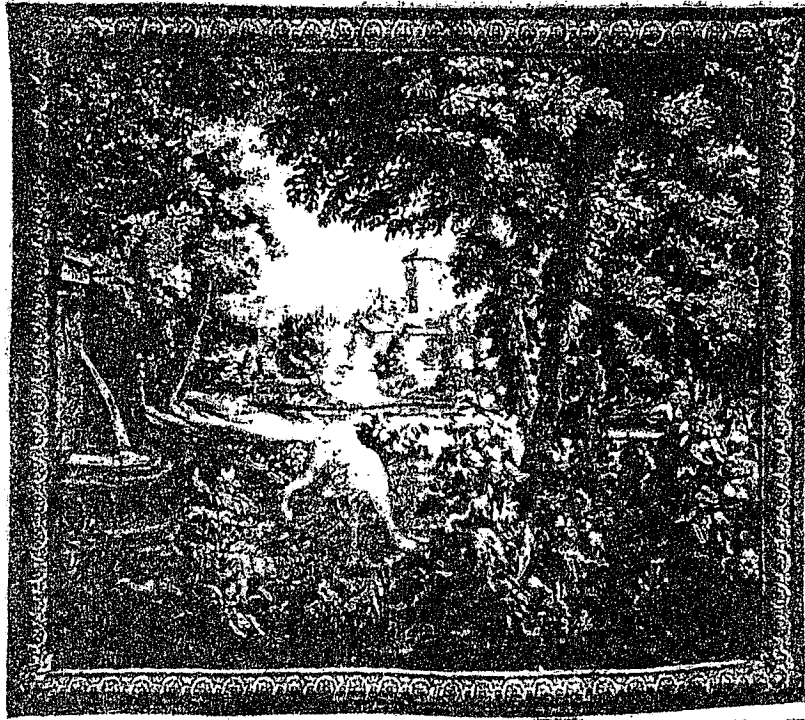
Na het bestuderen van enige boeken over tapisserieën wist ik al vrijwel zeker
dat deze tapisserie uit Frankrijk moest zijn, dit na inzage van een boek uit
1928 (afbeelding II). Aangezien mijn man en ik toch die richting uitgingen,
hebben wij de moeite genomen inlichtingen bij het documentatie-centrum van het
musée départemental de la tapisserie te Aubusson in te winnen. Zij brachten de
volgende gegevens naar voren.

Deze tapisserie is een verdure uit de 18e eeuw en wel naar voorbeeld van werk
van de schilder J.B. Oudry. Hij was een frans schilder die leefde van 1686 -
1755. Ik kreeg ook nog te horen dat dit kleed direct op maat besteld is.

Op afbeelding III en IV ziet U wandkleden die enige jaren geleden in Parijs
geveild zijn en waarvan 't documentatie-bureau in Aubusson de gegevens in
haar archief heeft bewaard. Typisch voor het werk van Oudry is de hond; links
onder in de hoek ziet U een wegvlochtende fazant die de hond bespeurt. Dat er
verschillende uitvoeringen zijn blijkt uit de verschillende formaten en merk-
waardig is ook dat de huizen in de verte niet dezelfde zijn.

Het materiaal dat gebruikt is voor de vervaardiging van dit kleed, was twee-
derde wol en één-derde zijde. Helaas is de zijde door de ouderdom vrijwel ver-
dwenen. Gelukkig is het kleed nooit in het licht gehangen en zijn de kleuren
vrij goed bewaard gebleven. Het wandkleed is alvorens het in de raadzaal werd
opgehangen gerestaureerd en verstevigd om verder slijtage te voorkomen.

Op de volgende twee pagina's ziet U de in het bovenstaande verhaal omschreven
afbeeldingen.

Afbeelding I: Wandkleed in de zaal van Kasteel Ruurlo.
Op maat besteld en vervaardigd in Aubusson,
18e eeuw naar ontwerp van J.B. Oudry,
frans schilder "1686 - 1755".

Afbeelding III: Tapisserie d'Aubusson uit de 18e eeuw naar Oudry,
voorstellend een hond die een fazant bespeurt tussen
bloemen en gebladerte met in 't verschiet een dorp.

Afbeelding II: Verdure Aubusson. Manufactuur van Jacques Dumonteil. Omstreeks 1770. Afbeelding uit het boek "Wandteppiche" 1928, deel II, band II.

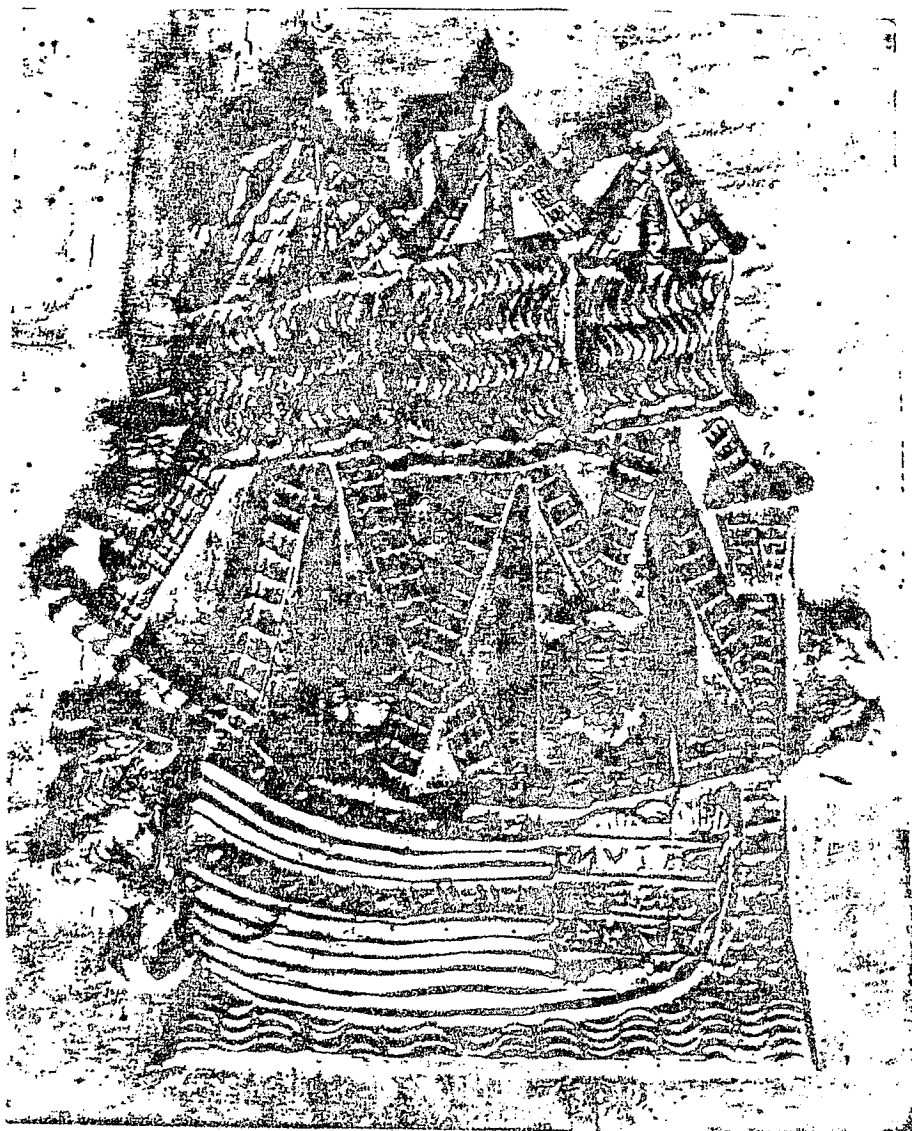

Afbeelding IV: Tapisserie d'Aubusson naar een carton van Oudry. 't Carton is 't ontwerp dat met 't weven achter het weefgetouw werd geplaatst. Op de achtergrond bevindt zich aan de rand van een vijver een kasteel.

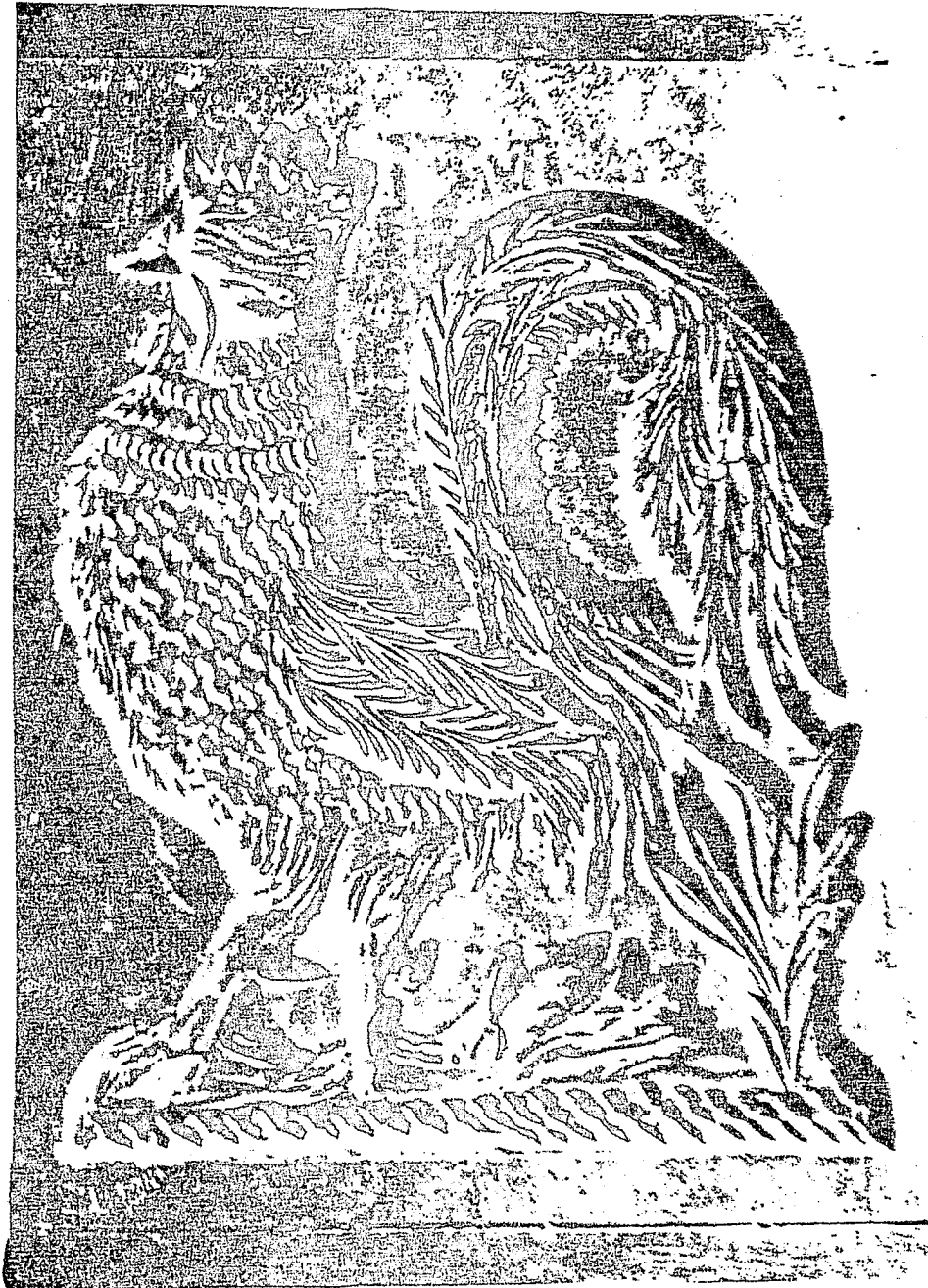
SPECULAASPOPPEN.

door A.J. van Bremen.

We zitten al weer aan het eind van het jaar, de tijd van de feestdagen. Eén van die gelegenheden is het Sinterklaasfeest, waarbij men elkaar verrast met een attentie. Vroeger gebeurde dat ook, al ging het niet in die mate als tegenwoordig. Men gaf toen vaak een speculaas- of taai-taai pop. Wat is eigenlijk speculaas? Speculaas komt van het latijnse woord Speculum, wat spiegelbeeld betekent. De pop was dus een afspiegeling van het dagelijkse leven of afbeeldingen, zoals men toen gebeurtenissen uit de bijbel zag (bijvoorbeeld: Adam & Eva in het paradijs; de ark van Noach en de stal van Bethlehem). Deze planken waren vaak echte kunstwerken van prachtig houtsnijwerk. Het deeg waar deze poppen van werden gebakken verschilde aanmerkelijk van de tegenwoordige recepten. Het baksel was snel niet meer te eten, zo hard en taai; maar geen nood, met wat warme melk werd er een zoete pap van gemaakt. Er is nog taai-taai; er is nog speculaas, maar het is de meeste mensen niet duidelijk als ze de oude vormen bekijken, waarom deze bewerkt waren met zulke fijne details. Na het bakken bleven deze goed herkenbaar. Met de verandering van de smaak van het publiek veranderden ook de recepten van taai-taai en speculaas. Taai-taai is tegenwoordig een luchtig baksel en speculaas is heerlijk bros. Door deze veranderingen is de behoefte aan mooi gesneden vormen niet meer aanwezig. Het gebakken product is niet meer zo herkenbaar als vroeger. De tekening van de tegenwoordige taai taai is nog onduidelijker dan die van speculaas.

6. Een schip uit 1744. Of zulk een bodem zeewaardig zou zijn is zeer twijfelachtig, maar mooi is het wel.

5. Een koninklijke haan Aan kop en poten zijn de gangen van de guts duidelijk te onderscheiden.

Lied van de tijden

Er is een tijd van komen en er is een tijd van gaan
Een tijd van te gaan zitten en een tijd van te gaan staan
Een tijd van te gaan ontbijten en een tijd van te gaan werken
Een tijd van te vergeten, een tijd van zich beperken;
Een tijd van grote vreugde en een tijd van diepe rouw
Een tijd van milde regen en een tijd van felle kou.

Er is een tijd van stagen, waarin alles blijkbaar gaat
Er is een tijd van falen, van mislukken in het kwadraat
Er is een tijd van groeien tot een ongekende hoogte,
Er is een tijd van stilstand en nooit vermoede droogte.
Er is een tijd van vrede en er is een tijd van strijd
Er is een tijd van haasten en een tijd van volop tijd.

Er is een tijd van licht, waarin je zien kunt waar je bent
En een tijd van duister, waarin je niets herkent!
Er is een tijd van dansen op het ritme van het leven,
Een tijd van zeilen hijsen en een tijd van zeilen reven.
Er is een tijd van durven en een tijd van angst,
Een tijd van vette netten en een tijd van schrale vangst.

Er is een tijd van lachen om de narigheid van toen.
Er is een tijd van denken en één van keihard doen,
Een tijd van al het goede en een tijd van al het kwade,
Een tijd zonder misère en een tijd zonder genade,
Een tijd van rust en stilte en een tijd van veel misbaar,
En al die vele tijden lopen telkens door elkaar!

Vrij naar Prediker 3 vers 1-10